

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrških in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vsa leta . . . 12.— . . . 18.—
Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računne po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kor nfrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *izpravitelstvo* ulica Molino piccolo hat. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame cije so proste poštine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč!“

Železniško vprašanje in naši tržaški odnošaji.

IV.

V dodatek trem člankom, posvečenim temu predmetu, utrgati nam je danes še jedno cvetko na politiški gredici g. vit. Stalitz, zastopnika trgovinske in obrtne zbornice tržaške. V svojem velikem govoru o železniškem vprašanju tržaškem zasadil je mnogokojo cvetko, ki ni dišala baš slabo in ki nam je prijalo ni malo. A ravno zato, ker so nam prijale te cvetke, obžalujemo iskreno, da jih gosp. vitez Stalitz zasaja le v dunajski vrt politiških nazorov svojih, mesto da bi jih gojil najprvo na domačih tleh, kjer naj bi iste se svojim duhom blazile in čistile dokaj neprijetni — politiški vzduh. Mar pa meni gosp. vitez Stalitz, da tržaško obnebeje ni prikladno za cvetko avstrijskega mišljenja, avstrijske koristi, kojo cvetko je, skrbečo roko in veliko ljubeznijo, usadil g. vitez Stalitz v vrt svojih politiškega veroizpovedanja — dunajskega? Mar si ne upa presaditi te cvetke na tržaška tla, bojé se, da bi tu usahnila?! Ali je tu res toli trd zrak vzlic južni legi našega ozemlja, ali so naša tla res tako neplodna za take avstrijske cvetke! Ali res vspevajo pri nas le — margarite?! To bi bilo žalostno, zelo žalostno! Žalostno za državo, žalostno za nas vseh in še posebno žalostno za one, ki se ponašajo s prijateljstvom gosp. viteza Stalitz! Ne, ni tako hudo, gosp. Stalitz je menda le prehud pesimist. Ne, zrak ne bi bil tako oster pri nas in tudi zemlja ni tako neplodna, da ne bi mogla hraniti tudi plemenitih cvetk! Le razumnih, skrbnih in brižnih vrtnarjev bi trebalo, ki bi znali in hoteli skrbno gojiti take cvetke. In o tem bi si lahko stekli nemalih zaslug tudi — g. Stalitz in somišljeniki. Le pogumno torej, gospod Stalitz, in kar presadite svoje dunajske cvetke na tržaški vrt! Videli bodete, kako izborna bodo vspevale! Nečesa treba seveda neizogibno: plemenite cvetke ne sodijo med osátin koprivo! Izrujte,

ali pa prosite svoje prijatelje in somišljenike, naj dadó izruti politiško trnje, osát in koprivo iz vrta tržaškega, da se bodo mogle tudi v Trstu razvijati v vsej svoji krasoti — dunajske ljubimke gosp. viteza Stalitz. V Trstu imamo blagodejen in topel zrak in srca ogromne večine so ploden trt, v katerem mora vspevati, kar je dobrega, plemenitega, patrijotiskega! Le vrtnarjev treba, ki bodo hoteli skrbno negovati in prilivati. . . .

Toda, dovolj bódi prisposodob, le to prošnjo bi radi ponovili do gosp. viteza Stalitz, da bi, kar je nedavno lepega govoril na Dunaju, blagohotno in kar hitro presadil na tržaška tla.

Gori smo bili obljubili, da hočemo v dodatek utrgati še jedno prijetnih cvetk iz dunajskega vrta gosp. viteza Stalitz. DA, marsikatero pametno je bil izustil g. zastopnik trgovinske zbornice tržaške v svojem govoru o železniškem vprašanju! Marsikoja njegova trditev politiške nravi bila nam je draga in mila znanka. Kake prijetno, kakó domača, kakó, rekli bi, slovenski, nam je zvenela na ušesa izjava: „O drugi priliki sem že izjavil v tem zmislu, da smatram za dolžnost vsakega poslanca, da se poteguje ne le za potrebe svojega lastnega volilnega okraja, ampak tudi za potrebe ukupne države“.

Gotovo — zlate besede! A gospod vitez Stalitz vedi, da tudi zlate besede ne veljajo ni piškavega oreha, ako so le besede, izrečene le kakor lepa garnitura svojim lastnim govorom! Ravno mi smo vsikdar in najodločneje zastopali menenje, da poslancu je dolžnost skrbeti za ves narod in se brigati za vso državo, ne pa le za svoj volilni okraj. Saj tako zahteva duh ustavne države! A kdo je najdosledneje zanikoval to neoporečno dejstvo, to najčisteje konstitucionalno načelo? Toliko naši nemški kolikor tudi laški nasprotniki — in dejstva nas silijo, da moramo prištevati k le-tem tudi viteza Stalitz in somišljenike! Kdo je odurno zavračal in malone psoval posl. Ferjančiča in Kluna, kadarkoli sta se oglašala za bedne naše brate na Koroškem, kcji reveži — ne na čast avstrijskim razmeram! — nimajo niti jednega last-

nega zastopnika v parlamentu dunajskem? Naš narodni nasprotniki, h kojim moramo prištevati tudi tržaške „konservativce“, vključno viteza Stalitz in somišljenike! Kdo je protestoval vsikdar in slovesno, kadar koli sta se oglašala poslanca Klun in Ferjančič — mi smo jima hvaležni na tem —, da opozorita slavno vlado na žalostne odnošaje na Primorskem? Kdo je odločno odrekal rečenima poslancema pravico, utikati se v primorske stvari?! Kdo?! vprašamo še enkrat. Ravno „konservativni“ poslanci tržaški in somišljeniki viteza Stalitz so bili to! A sedaj nam prihaja g. vitez Stalitz, da nas pouči v vsej svoji zaresnosti, da vsakemu poslancu ni le pravica, ampak tudi dolžnost, brigati se za vse državo, iz česar sledi jekleno logiko, da je poslancu pravica in dolžnost brigati se za ves svoj narod, ki je vendar sestavljajoči del iste ukupne države, na kojoj je mislil vitez Stalitz!!!

Vidite, spoštovani gosp. vitez, kako malo se včasih vjemajo vaše lepe besede z dejanji in prakso vaših somišljenikov. Ali pa menite morda, da je slovenske poslance izvzeti iz tega zlatega pravila o dolžnostih? To bi kazalo na čudne nazore o enakosti vseh državljanov in plemen, kakoršna enakost mora veljati v pravni in novodobni državi! Ako bi res mislili tako, potem bi pokazali le, da ste vi tržaški konservativci — konservativci v najslabšem pomenu te besede, ker hočete ohraniti ali konservirati le to, kar je bilo najslabšega in najkrivičnejšega v uredbi države iz prejšnjih dob: načelo o nakovalu in kladivu, teorijo o inferijornih in superijornih plemenih, načelo nejednakosti ljudij in plemen pred božjimi in človeškimi zakoni. Pokazali bi, da nočete priznati avstrijske ustave in nje temeljnih zakonov, pokazali bi, da hočete i nadalje odrekati državi neizogibni pogoj za nje mirni in vspešni razvoj: mir in zadovoljnost državljanov, ono zadovoljnost, na kojoj se mora opirati orožje države, ako hočemo, da bode naša črnorumena zastava zmagonosno vihrala vsikdar in povsodi. Ne le generalom, ampak tudi diplomatom in politikom je skrbeti za varstvo države. Prvim je skr-

PODLISTEK.

16

Slučaj.

Novela; hrvatski spisal Jenio Sisolski.

Preed. M. C.—ž.
(Dalje.)

Dospevši do svojega stanovanja, pogledal sem v okna gostilne, no, nisem opazil Marije. Njena soba je bila slabo razsvitljena. Nadejal sem se, da doma bodem čul glasovir. Nič, vse tiho. Naslonil sem se na okno. Gledal sem, čakal, no, nje ni bilo. Zamislil sem se, zrši v tiho morje in temno modro nebo. Užaljen sem legel, zaspal ter prebil nemirno noč.

Naslednjega dne bil sem otožen in nevesel. Ko mi je sobarica donesla kavo, vprašal sem jo tiho:

— Ali je izišla gospodičina, ki stanuje v sosednji sobi?

— Ne, gospod! Gospodičini ni dobro; napadla jo je vročica, odvrnila mi je devojka, pogledši me sočutno. Stresel sem se. Srce me je zabolelo in zopet sem šepnil:

— Od kedaj je bolna gospodičina?

— Od včeraj je v postelji. Hotela sem vam že povedati to, ali čemu bi vas? . . .

— Govorite. . .

— Čemu bi vas žalila? . . .

— Hvala vam dobra devojka! Prosim vas, da bi mi pogosteje sporočali o bolezni. . .

— Ne bode hudega!

— Hvaležen vam čem biti. . .

— Dobro, dobro, gospod, posluženi bodete, je rekla in izišla.

Kdo naj opiše mojo tugo? Niti iziti nisem hotel, ampak čakal sem v sobi, gledaje in poljubovaje ono ovenelo cvetje. Aristid me je obiskal. Tolažil me je, ali vse zastonj, kajti nisem ga niti poslušal. Moje misli blodile se okolo postelje mile bolnice. Črne slutnje silile so mi v dušo. Bodočnost brez Marije . . . ne ne . . . strašna mise! to. Minoli so trije dnevi, a Marija še vedno ni ustajala. Tri cele dni nisem videl svojega sladkega zlata. Sobarica se je često razgovarjala z mano o njej. To je bila jedina tolažba mojemu ranjenemu srcu. Bil je petek, ko sem prejel list od matere, v kojem me je prosila in zaklinjala, naj ost. vim Spljet in naj se takoj povrnem domov. Parnik je imel oditi naslednjega dne. Še jeden dan! Tesno, tesno je bilo v mojem srcu. . . .

Pozvonil sem ter prijavil sobarici, da odpotujem jutri. Prosil sem jo, naj to priobči gospodi-

čini. Naj se zgodi kar hoče, odločil sem, da se poslovim od mile mi bolnice, predno oddidem. Istega popoldne rekla je sobarica, izročivši mi račun, da je gospodičina ustala in da jej je nekoliko bolje.

— Ali je gospodičina sama v sobi? — sem vprašal.

— Da, sama je; njena mati je izišla pred nekoliko minutami, naročivši mi, naj pazim, ako bi česa trebalo gospodičini.

— Dobro . . . hvala vam!

Sobarica je odšla. Srce mi je počelo silno bití. Obuzet nepremagljivim hrepenenjem sprehajal sem se po sobi. Vzdihal sem teško. Stresel sem z glavo, vspjel se ter odločil, da obiščem Marijo. Izišel sem iz svoje sobe ter potrkal na njena vrata. Nič. Premagoval sem se ter ostal miren pred sobo. Lasje so se mi ježili, kri se mi je strdila v srcu. Zopet sem potrkal.

— Dalje! odzval se je iz sobe slab glas tiho in bolno.

Odprl sem, vstopil ter ostal prikovan k tlom. Marija je sedela na diyanu. Bila je zelo bleđa. Pogledala me je bolestno in se nasmehnila.

— Oprostite, Marija zdi se mi, da sem rekel.

(Dalje prihodnjič.)

beti v prvi vrsti za vojaško-tehniško spretnost vojske, poslednjim pa, da s politiko ljubezni, dobrotnosti in jednake pravice za vse širijo zavest sreče in duh zadovoljnosti.

Nadejamo se torej, da se bode gospod Stalitz odslej ravnal po svojih lastnih naukih o pravicah in dolžnostih poslancev in da ne bode več odurno zavračal naših slovenskih poslancev, ko bodo isti opozarjali vlado na one nedostatke v Primorskem, ki širijo duh nezadovoljnosti med večino prebivalstva. G. posl. Stalitz je sam priznal, da poslancu je dolžnost skrbeti za vsenkupno državo, nadejamo se torej, da odslej ne bode tako nedosleden, da bi hotel ganiti kranjske poslance na Kranjsko, ko bodo isti hoteli govoriti o odnosih na Primorskem!! Želimo, da bi odslej ne zavračali naših poslancev, češ, da se „nepoklicani“ utikajo v razmere drugih pokrajin, ampak da pripoznajo istim, da vrše le svojo — pravico in dolžnost. S kratka: želimo, da bi se gospod vitez Stalitz in vsi njega somišljeniki ravnali po lepem nauku, ki ga je izrekel zastopnik trgovinske in obrtne zbornice tržaške v seji poslanske zbornice na Dunaju dne 17. marca 1896: „... dass ich es als Pflicht eines jeden Abgeordneten erachte, nicht nur für die Bedürfnisse seines eigenen Wahlbezirkes, sondern auch für jene des Gesamtstaates einzutreten!“

S to željo sklepamo to vrsto člankov, posvečenih političnim izjavam posl. viteza Stalitz, vpletenim v njega zadnji govor o železniškem vprašanju tržaškem.

DOPISI.

Z Štajerskega, dne 14. aprila 1896.

(Izv. dop.) — Pozdrav vam narodni boritelji ob sinjem morju „nekdanj slovenskem“! Milo vam bo, čuti tudi kaj o nas,* kateri branimo severno-slovensko pokrajino, da je ne podvali tujec, stezajoči svoje ude liki povodenj čez breg ali — liki „la'k'i“ preko Asmare, ali, kar je isto, preko Soče, Rošandre i. dr. Malo nas je, al' smo ljudi — tudi mi!

Ab ovo! Dne 12. aprila 1896. pokopali smo v Žalcu moža, uzor-steber naroda v savinjski dolini, — gospoda Ivana Hausenbichlerja. Deževalo je ves dan, vendar se niso zbal grdega vremena niti narodnjaki vseh sosednih krajev, niti čili „Sokol“ celjski in savinjski, niti „Pevsko društvo“ celjsko, da so pokazali ljubezen rajnemu, od katerega smo se morali posloviti. Kdo ga more nadomestiti? Rajni bil je trezen politik, ki je poravnal marsikaki spór mej Slovenci — njegova sodba bila je večinoma odločilna. Savinjčani so se radi zanašali na njegovo modrost. Bil je častni občan žalski, pireški, griški, okoliško celjski, braslovski. Vseeno je deloval v okrajnem odboru; ustanovil mnogo gospodarskih društev, gasilno društvo i. dr. Posebno zaslužen pa je bil pri razširjanju hmeljarstva, za kar je spisal „Poduk o hmeljarstvu“. — Pevci žalski in celjsko pevsko društvo zapeli so mu tri pesnice v slovo. Umril je mož! — Bog nam pošlji več takih!

Na Malem Štajarju imamo jedno slovensko spodno gimnazijo, vsporednico (v Mariboru), katero smo dobili po velikem naporu. Lani pa smo dobili v Celju eden razred samostojnega nemško-slovenskega gimnazija, za katero pridobitev pa je bil tako hud boj, da je moralo iti celo ministerstvo. Čisto slovenskih šol, kolikor se spominjam, nimamo; niti ljudskih ne. Povsod se mora deca vbijati z zveličavno nemščino, kakor pri vas z laščino.

Taktika je Nemcem malo drugačna, nego Lahom. Pri vas navaljuje nasprotnik z nesramno odkritostjo in „korajžo“, pri nas pa s skrivnim, treznim rovanjem. Sredstva pa so lahom kakor nemčurjem ista: Najprej hvalisajo visoko „kulturo“ tujcev; potem skušajo dokazati, da je Slovenec preubog, preslab, da bi dospel višje; potem se izražajo, kakor da bi bilo imenitno biti Lah, Nemec, arametno pa biti Slovenec; potem dokazujejo, da je vsa prihodnost Slovincem zaprta in vzamejo nestanovitnemu narodnjaku vso vero v boljše čase... in — jabelko pade jim zrelo v naročje, ako nima trdne vere v narodno moč in v božjo previdnost. Tako delajo lahom in tako nemčurji. Pri vas očitneje, pri nas skrivneje.

* Gotovo! Jako hvaležni bi vam bili, ako bi se oglašali čim pogosteje. Ured.

Domači boj se, hvala Bogu, ni zanesel na Štajersko, ker smo preveč resni za take osebnosti; — tudi podobni vam.

„Domovina“ je sicer, po menenju nekaterih, dva-trikrat preodločno pokazala „Sl. Narodu“ prijazno lice, „Slovenski Gospodar“ pa jo je zavrnil v imenu sloge; — tudi „Sl. Narod“ je napadel „Sl. Gospodarja“ že nekolikrat, a trezni politiki zaprečili so daljnje prepire. Bog daj, da za vselej!

Slovenski poslanci ne obiskujejo deželnega zbora; štirskne razmere so iste, kakor v Istri.

Središče maloštajerskih Slovencev bil je dosedaj Maribor. „Domovina“ je izrazila željo, da bi se to sredotočje preneslo v Celje, pa celjski narodnjaki so jo takoj poučili, da to ne gre: pri vas je bilo govora o prenosu „prestolnice“ slovenske v — Trst in vaš list se je izrazil proti; — razmere so iste.

Omiko širijo pri nas mnoga narodna društva; posebno bralnih in pevskih društev ter tamburaških zborov imamo mnogo.

Priporili smo si južnoštajersko hranilnico, katera vspeva v isti meri, kakor hira nemška celjska; — posojilnic imamo celo v — vaseh.

Najhuje občutimo tisto nesrečno „bratovsko klanje“ na Kranjskem, odkoder bi morali pričakovati ne le moralne podpore, nego sploh glavnega vodstva v vseh naših naporih. Kedaj se nas Večni usmilil ter pobrati vse brate?!

Toliko za sedaj. Srčen pozdrav vsem narodnjakom v Primorju!

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 15. aprila 1896.

Državni zbor. V poslanski zbornici se je včeraj čitala vladna predloga o podržavljenju severno-zapadne in južno-severne nemške zvezne železnice. Vsi govorniki so sicer naglašali važnost podržavljanja železnic, toda izjavili so, da te predloge ni možno vsprejeti v sedanji obliki. Predlogo so izročili železniškemu odseku, v katerem hoče železniški minister odgovarjati na izjavljene pomisleke.

Nemška cesarska dvojica na Dunaju. Včeraj je bil slovesen obed v cesarski palači na Dunaju v čast nemškemu cesarju Viljemu. Objed je bil prirejen za 110 oseb. Istega so se udeležili člani naše cesarske hiše, cesarska dvojica nemška, naši ukupni ministri, oba ministerska predsednika in razni drugi dostojanstveniki. Po operni predstavi zvečer odpotovala je nemška cesarica z dvema princema v Berlin, nemški cesar pa je ostal na Dunaju.

Deželnozborske dopolnilne volitve v Istri. Za dopolnilno volitev treh deželnozborskih poslancev, in sicer dveh poslancev za kmečke občine volilnega okraja Volosko-Podgrad z voliščem na Voloskem in poslanca za kmečke občine volilnega okraja Krk-Čres-Lošinj, z voliščem na Krku, določen je dan 30. maja t. l. Mi smo že nedavno temu raztolmačili pomen teh volitev, zatrdivši še posebno, da je o teh volitvah angaževana naša narodna čast in načelo samodoločbe naroda. Nasprotna večina je zavrgla trojico naših narodnih poslancev, ne da bi imela v to niti sence kakega utemeljenega razloga. V koliki zadregi je bila deželnozborska večina pri tem svojem koraku za pametne razloge, prič pač dejstvo, da je zašla v grozno protislovje sama seboj, ko je utemeljevala svoje krivično postopanje. Gledé na volosko-podgrajski okraj je rekla, da sicer ne prigovarja veljavnosti izvolitve posl. Mandiča, a da mora uničiti to izvolitev, ako uniči Jenkovo, ker sta bila oba izvoljena ob istem volilnem činu. V krškem okraju pa je veljalo ravno nasprotno ob čisto enakih okolnostih; tudi tam sta bila ob ob istem volilnem činu, isti dan in od istih volilcev, izvoljena Spincič in Kozulič, a kaj se je zgodilo? Tam so jednega potrdili, drugega pa uničili! Kje je doslednost in morala? Ne doslednosti in nemorale ni v tem postopanju, pač pa nečuvstva samovolja, proti koji mora protestovati naš narod! Prilika za takov protest se ponudi našim volilcem ob predstojećih dopolnilnih volitvah. Ne zahtevamo, da dajte zadoščanja Jenku, Mandiču ali Kozuliču, ali dolžnost narodnim volilcem je, da preskrbé zadoščanja užaljenemu narodnemu ugledu našemu in

užaljenemu načelu, po katerem ne sme nikdo krati volilcem pravice, voliti si zastopnike po svoji lastni volji. Tudi deželnozborska večina v Poreču mora spoštovati to pravo naroda. To njeno dolžnost pa jej dokažemo najizraziteje, ako soglasno izvolimo zopet iste može, koje je izgnala ona iz zbornice, samovlastno in brez razloga.

Zlasti do izvestnih gospodov v Podgradu se obračamo še enkrat, apelujoči na njih rodoljubje, naj v tem resnem trenutku pokažejo ono vzvišenost svojega mišljenja, ki jih vsposoblja, da stavljajo stvar nad osebo. Rekli smo že enkrat in rečemo danes še enkrat: tu ne gre več za to, kako misli kdo o osehah Jenka ali Mandiča, ampak kako misli o naši narodni stvari, in da pokaže, da-li mu je res do tega, da naš rod v Istri postane kedaj gospodar na svoji lastni zemlji! Kaj nam morejo biti osebe, ko gledamo na ta veliki cilj?!

Znamenja časa. V isti meri, kakor propada stranka židovskega liberalizma, kakor blede slava te nekdanj toli močne stranke, v isti meri prodira spoznanje, koli škodljiva za našo državo so bila nje glavna načela. Kakor znano, je stalo v nemško-liberalnem koranu, da Avstrija mora postati srečna le po poti najstrožjega centralizma, po poti osredotočenja vse oblasti v središču države in kršenja vsake samostalnosti nje delov, po poti velike državne uniforme. In ne le široka masa velike liberalne stranke, ampak tudi odločilni krogi so bili toliko zaverjeni v ta nauk, da so proglašali slabim patrijotom vsakogar, ki ni prisegal na nemško-liberalni koran. Ali časi se menjajo, ljudje tudi in nazoni tudi. In tako so ljudje obrnili hrbet nemško-liberalni stranki in ne prisezajo več na nje koran. Marveč so se jeli ravno med poštenejšimi Nemci množiti glasovi, odločno zametajoči nauk o dobrotah centralizma. Zlasti dokazuje nemški profesor Herkner, kako poguben je centralizem za državo Avstrijsko ter pravi, da le od samouprave je pričakovati Avstriji razcvita in ojačenja, seveda taki Avstriji, ki v svoji ustavi poštevata tudi veliko razliko svojih narodov v narodnem in kulturnem pogledu.

Kdo bi bil mislil še pred par leti, da bode kedaj tako pisali — Nemci! In ako hoče profesor Herkner dosledno misliti do kraja, mora slednjič priti do zaključka, da je narodom avstrijskim dovoliti narodno samoupravo, kajti le Avstrija, razdeljena po narodnih skupinah vsaj za kulturne potrebe, bode mogla res poštevati „razlike narodov v narodnem in kulturnem pogledu“. Da, da, moč naravnega razvoja držav je silna in večna resnica ostane ta, da narava ne trpi nasilstva. Moč zakona, po kojem nastajajo in se razvijajo države in narodi, je prisilila že pametneje Nemce do spoznanja, da so bili avstrijski Nemci na krivi poti, ko so sanjali o avstrijski državi v nemški uniformi, in prof. Herkner opominja že sedaj svoje soplemenike, da čim dalje bodo čakali se spravo s Slovani, tem več bodo morali dovoliti poslednjim. Veseli nas posebno, da čim dalje prodira vera v vsečnost samouprave. A kake samouprave si želimo mi in si moramo želeti. povedali smo danes in že mnogokrati poprej. Uverjeni smo tudi, da, kakor se je jel vsiti preobrat v mišljenju treznijih Nemcev, tako pride tudi dan, da spoznajo celo „praktični“ politiki — slovenski, da vendar ni vse utopija in sanjarija, kar roji po tistih trdih „radikalnih“ glavah o uredbi avstrijske države v zmyslu narodne samouprave. Može ala prof. dr. Herkner so res znamenje časa!

Italija v Afriki. Na podlagi poslednjih poročil agencije „Stefani“ sodi „Il Popolo Romano“ položeno v Eritreji tako-le: Ker so italijanske čete sedaj na jugu do blizu utrbe Adi Kaje, nadejati se je, da Baldissera v kratkem napade Šonance, da osvobodi Adigrat. Pomisliti je namreč, da je Adi Kaje oddaljen od Adigrata samo dva dni hoda. Nikakor pa ni smeti pozabiti, da se je ras Makonen baje umaknil le zaradi tega, da kaznuje njemu uporno, Italijanom udano pleme. Tudi, ako bi bila ta vest resnična, vendar je treba opozoriti Baldissero, da podvoji svojo pozornost in previdnost, kajti v sedanjem položaju utegne postati usodepolna najmanjša neprevidnost.

Rudinjevo glasilo, „Don Chichiotte“ zatrjuje, da vlada nikakor ne nameruje ostaviti Kasale sedaj, ko so se umaknili derviši, ki so

bili vendar pripravili vse, da bi to utrdbo oblegali redno. In da vlada res ne misli zapustiti Kasale, o tem naj govori dejstvo, da ne le posadka ostane v Kasali, ampak da niti polkovnik Stevani ni še izvršil povelja, da se umakne v Agordat.

— Kakor vidimo torej, godi se Italijanom v Eritreji vedno še zelo „dobro“, ker jih — ne nadleguje nihče. Drugo vprašanje pa je, doklejš bodo italijanski useljenci rajali in se vedli liki gospodarji v „zapuščeni hiši“. Morda le dotlej, dokler se ne vrne pravi gospodar, ki utegne zagrometi svoj „Fuori lo straniero!“

Angleška v Afriki. „Reuterjeva agencija“ javlja iz Kapstadta dné 14. t. m. v London: Upravitelj kraljestva Matabelov vsprejel je ponudbo, ki mu je stavil Sir Robinson, gubernier angleške Kap-kolonije, da mu namreč pošlje 300 huzarjev in 150 pešcev na kolonijih v pomoč za zadušenje upora. Iz mesta Kapstadtskega odide takoj 100 pešcev v državo Matabelov.

Pomoč, kojo pošljejo Angleži iz svoje naselbine na Kapu v „pomirjenje“ upornih Matabelov, vidi se nam zelo neznatna. Možno pa je, da namerujejo Angleži zatreti ta upor z dinamitom, kakor so zadnjič „zmagali“ s pomočjo dinamita, razpršivši na stotine črncev v zrak! Kaj si neki mislijo afričanski „barbarji“ o „blagoslovih kulture Evropejcev“? Afričanski barbar odreže morda svojemu sovražniku nos, a Angleži trgajo človeška bitja z dinamitom!

Različne vesti.

† Msgr. dr. Ivan Šust.

Na svojo veliko žalost smo doznali že včeraj popoldne, da se je bolezen kapitularnemu vikarju škofije tržaško-koperske, msgr. dr. Ivanu Šustu obrnila tako na zlo, da ni bilo več misliti na pomoč od zdravniške strani in da je mogla priti pomoč le še od Onega, ki kraljuje nad oblaki. Vendar nas je do dna duše pretresla vest, da je blagi pokojnik izdihnil svojo dušo danes po 8. uri zjutraj. V pokojniku je izgubila Cerkev prezvestega služabnika, tržaško-koperska škofija izbornega duhovnika in narod slovenski zvestega sinu. Pridržuj se nekoliko podrobnejših podatkov za bodočo številko, usojamo si danes vsklikniti v imenu slovenskih vernikov te škofije: Mir in pokoj duši preminolega!

Odprt grob. Včeraj smo prejeli iz Celja brzojavko, da je tam umrl poznani jezikoslovec slovenski, dr. Vatroslav Oblak. Dr. Oblak je priobčeval v „Ljub. Zvonu“ razne jezikoslovne razprave. Govorilo se je tudi, da je predestinovan za slovensko stolico na vseučilišču graškem. Bodi mu lahka zemlja slovenska!

Najnovejši načrt za tržaški vodovod. Zadnjič smo javili, da je rudniški nadzornik Anton Tchebull (Čebulj) iz Celovca izdelal nov načrt za tržaški vodovod, oziroma načrt za preskrbljenost Trsta z vodo. O tem svojem načrtu predaval je gospod nadzornik minoli torek zvečer v dvorani tržaškega društva inženirjev in arhitektov. K predavanju (v nemškem jeziku) došli so razven členov omenjenega društva razni občinski svetovanci in člani trgovinske zbornice, deželni sanitetni referent dr. Bohata, člani „nemškega in avstr. planinskega društva“ itd. —

Jedro strogo znanstvenega predavanja leži v tem, da bi bilo nesmiselno vrtati dolg rov skozi kraško, apneno skalovje v ta namen, da bi se napeljala voda Reka v Trst. Na podlagi znanstvenih preiskav je namreč raztolmačil govornik, kako voda sika skozi apnenik, a da slednjič se zbira v podzemskih jamah, kjer se na dnu nahaja plast, ki ne pripusti vodi sikati še niže. Govornik je za tem raztolmačil z znanstvenega stališča, kako so nastale jame pri Škocijanu ter izvajal, da mora biti v smeri proti Trstu (ker nizdol) taka plast, ki ne daje vodi prodirati. Nadzornik Čebulj misli zatorej, da bi bilo najumestnejše podaljšati že obstoječi vodovod pri sv. Ivanu do Lonjera, to je: prodreti ono gosto plast in s tem bi dospeli do kraja, kjer se zbira voda po naravi. (Vodovod sv. Ivanski daje še dandanes vodo za vodnjaka na trgu S. Giovanni in na Velikem trgu.) Ta rov bi bil dolg 600 metrov ter bi stal 25.000 gl. in za-

gotovil bi stalni pritok vode iz neizcrpnega točišča. Načrt za dovedenje Reke pa pričinja še-le v Lonjeri z rovom, ki naj bi vodil do Škocijana in ki bi stal 1.300.000 gl. — Vsi prisotni strokovnjaki so živahno odobraval izvajanja nadzornika Čebulja in inženir M. V. Živic izrekel je željo, da naj bi društvo inženirjev in arhitektov še podrobneje, strokovno razpravljalo o tem načrtu. Strokovnjaki namreč so sedaj uverjeni, da bi bil Reški vodovod ne-le samo strašno drag, ampak povsem neumesten.

„Glasbena Matica“ imela je sinoči svoj izredni, sl. občni zbor. Dnevnega reda temu zboru sicer nismo čitali nikjer, toda javilo se nam je iz Ljubljane v zadnji hip, da se bodo na tem zboru stali predlogi za imenovanje raznih častnih členov, ki so si v zadnjem času stekli zaslug za „Glasbena Matico“. Kakor rečeno, o tem smo izvedeli v zadnji hip, torej prekasno, da bi mogli še pred zborom povedati svoje nazore o izražanju hvaležnosti v tej obliki. Sicer so že poznani ti naši nazori, kajti grajali smo že opetovano zlasti naše občinske zastope radi njih prevelike in največkrat nedovoljno utemeljene radodarnosti v podeljevanju častnega občanstva, raznim osebam, posebnoma pa zastopnikom politične uprave. Ni malo nočemo odrekati izvestnim osebam zaslug za „Glasbena Matico“, in vemo, da je hvaležnost lepa čednost. Samo to bi želeli, da bi naše občine in naša društva izražale to hvaležnost na primeren način, brez pretiravanja, in v mejah viših narodnih interesov in — programov. Žalostnih skušenj v tem oziru imamo dovolj. Upamo, da so se ti pomisleki poštevali tudi na sinočnem občnem zboru „Glasbene Matice“, o katerem še nimamo poročila.

„Bralno društvo“ v Sv. Križi na Vipavskem vabi k občnemu zboru ki bo dne 19. t. m. ob 3. uri in pol popoldne se sledečim vspešdom: 1. Predsednikov nagovor. 2. Volitev podpredsednika. 3. O društvenih prostorih. 4. O fotografovanju. 5. Svobodno predavanje o „sokolstvu“. 6. Posamezni predlogi in nasveti. Po zborovanju prosta zabava. — Radi predavanja o „sokolstvu“ bi bilo želeli obilne udeležitve tudi od nedruštvenikov. —

Nekaj zanimivih črtic o madjarskem jeziku. „Obzor“ prijavi je nastopni dopis nekega rodoljuba: Madjarski listi nastojajo kolikor več poveljavati madjarski narod in kulturo v proslavo svojega dohoda v sedanje naselbine. Kakó divji, primitivni in siromašni pa so morali biti Madjari, ko so prihumeli v sedanji „Magyarország“, to bi se moglo dokazati iz madjarskega jezika, iz onih izrazov namreč, kojih do tedaj niso poznali ter so si jih morali izposoditi od drugih narodov, osobito od Slovanov, in koje so hranili do današnjega dneva kakor „svojo last“. Nadejaje se, da se najde koji večji madjarskemu jeziku, ki bi imel volje in potrpljenja sestaviti popolno sliko kulture starega pravega Madjara na temelju načela: „ex ore tuo te judico“, želim tu samo spomeniti, kakó žalostno so morali biti Madjari opravljeni, ko niso imeli niti besede za rjuho (torej je niti poznali niso) ampak so si vzeli izraz „ruha“ od Slovanov. Niso poznali spodnjih hlač (gate - gaty), niti suknje-szoknya; celó klobuk so si izposodili od Slovanov ter ga nazvali „kalap“. Čevljev niso imeli, kajti njih „csizma“ in „czipo“ sti slovanski besedi in nošnje. Celó svoje hlače („nadrág“) pridobili so si s tem, da se je jedna stara Slovanka usmiliła polugolega, od mraza drhtečega Madjara ter mu poklonila hlače, rekši mu: „Ná dragi!“ Te je on radostno vsprejel, hitel k svojim bratom, neprestano opetujoči „Ná dragi“ in iz tega je nastala beseda „nadrág“.

Kakor nomadski narod Madjari naravno niso imeli niti pojma o stanovanju v zidanih zgradbah. To se more najlaglje dokazati iz njihovega jezika. Za ime hiše vzeli so besedo od Nemcev ter jo zovejo „ház“-Hans; sobe nazivljajo „szoba“, kuhinjo „konyha“, pivnico „pincze“, ulico „utza“, okno (hrv. „oblok“) itd. Na zelo jednostaven način so se morali tudi preživljati, ko niso poznali izraza za obed - „obéd“, za večerjo - vacsora“, niso znali za stol - „asztal“, nego so brčkone pobirali kosti še krvavih stegen po podu, pa i tega so nazvali „pad“. Divji, kakor so bili, niso poznali niti slanine - „szalona“, nego so se hranili le s svežim mesom: da pa niso poznali klobas - kolbász, niti krožnikatányér (iz hrvatskega „tanjur“), temu se ne mo-

remo čuditi, ker takó daleč ni mogla segati njih kultura. Kakó pa je še-le moralo biti njihovim konjem, za koje niso poznali hleva - „istálo“ (iz nemškega „Stall“), niso znali kaj je slama - zalma, niso poznali sena - széna, niti ovsa - zab (hrvatski: „zob“)! —

Kako strašno so morali biti omejeni stari Madjari, o tem nam svedoči jasno, da niso bili niti v stanu najti si svojih izrazov za nazivanje dnevov v tednu, ampak so jih morali vzeti od Slovanov ter nazivljajo sredo - szerda, četrtek - csütörtök, petek - péntak. A kaj naj rečemo o obrtih? Za najprimitivnije obrti nimajo izraza ter še dandanes zovejo kovača „kovács“, mesarja „mészáros“ krčmarja „kocsáros“ itd.

Zares, tak narod, ki je tolikanj primitiven, omejen in siromašen, da ni v stanu najesti se za jeden dan, ne da bi rabil v to tujih besedij, ta narod naj ne usiljuje nikomur svojega jezika in svoje „kulture“!

Zopet izginol deček. 14letni Fran Gregorovič, stanujoči v ulici Giulia št. 23, šel je predvčerajšnjem zjutraj z doma, da pojde v šolo in od tedaj ni se vrnil več domov. Domačini so stvar prijavili policijskemu komisarijatu v ulici Scussa.

Koledar. Danes (16.): Turibij, škof; Kalist, mučenec. — Jutri (17.): Anicet, mučenec; Rudolf, muč. — Mlaj. — Solnce izidi ob 5. uri 20 min., zatoni ob 6. uri 41 min. — Toplota včeraj: ob 7. uri zjutraj 8.5 stop., ob 2. pop. 15 stop. C.

Kamniško pismo.

XVI.

V deželo je zopet privedla pomlad,
A lepa pomlad, oj vesela pomlad!
Kritlan.

Da, zopet je privedla pomlad! A ne bom slavospeval njenega cvetja, nje zelenja — bes te plentaj! saj ni za las drugače, nego je bilo lani, taki zvončki, take trobentice, teloh in vijolice, kakor lani. — vse kakor lani! Vijolice duhté, kakor so duhtele lani in kopriva Vas opeče v nos, kakor lani, ako mu jo pripeljete preblizo in vse po gajih in logih je tako dolgočasno prvotno, kakor lani. Ta ljuba pomlad z vsem njenim spremstvom zdi se mi podobna komedijantu, ki povsodi in vselej razkazava jedne in iste krasosti, z jedno in istim humorjem, pod katerim pak je skrita vsa golost neznosne béde. Človek pak se pri vsem tem počuti z vedno istim zastarelim čutom, odkar se je prvokrat zavedel, kako tužnokrasen da je ta božji svet...

Pa vendar bi dejal, da zrem letošnji pomladi z nekakimi drugimi čutili nasproti kakor lani; letos, zdi se mi, da mi pomenja nje prihod nekaj drugega, novega, kajti nehoté primerjam isti z razmerami v socialnem in političnem življenju pri nas in po drugod...

Bilo je včeraj. Pri oknu sem stal in zrl v naravo. Zunaj je hrumul predpomladni vihar in divje so se drvili sneženi oblaki po gorovju, raznašajoči svoje mrzlo cvetje na daleč okrog. In to hrumenje in bučanje, — ta boj zime s pomladjo v podobil se mi je v duhu hkrati v boj med političnimi in družinskimi strastmi. Kakor se umiče zima pomladi, kakor prevladuje mlado in krepko nad starim in trhlím, tako zavzema prestol jedna politična smer nad drugo, jedna socialna oblika nad drugo in ves napor prvotne, obdržati se na površju, postaja zamán.

Tako jemlje danes slovo v Evropi zastareli židovsko-liberalni sistem ter se umiče versko-socialnemu; orjaški se dviga poslednji iz razvalin prvega in razvija svoj prapor vladarstva, dokler tudi on ne postane star ter se naravno umakne kakemu drugemu, danes še neznanemu sistemu. Tako jemlje tudi slovo v nas staro, zavedno in navdušeno Slovenstvo in se umiče germanstvu. S trdnimi, a previdnimi koraki se bliža mladi orjak in razvija v srcih, nekđaj še čilo narodnih, svoj črno beli prapor. In na razvalinah bolne narodne zavesti zavladava on in zaseje novo in sveže cvetje germanske pomladi; s čilim navdušenjem radovali se bodo pristni in ponemčeni otroci Germanije na naših tleh in njihov rod, jedenkrat tu utrjen, ne izgine zopet!

Možno, da pretrpko zadenejo te besede kogar-koli v našem Kamniku, češ: saj smo še na-

